

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Рада молодих вчених

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
ПРИРОДНИЧИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ НАУК**

*Збірник матеріалів міжнародної
науково-практичної конференції молодих учених,
студентів та аспірантів*

(м. Луцьк, 5 грудня 2019 року)

Луцьк
Вежа-Друк
2019

4. Стереотип *чоловіча робота* репрезентований чисельною групою номінацій чоловіків за родом їхніх занять, від яких у більшості випадків не утворюються фемінітиви: *маляр, гончар, столяр, коваль, дiстяр, швець, кравець, писар, жнець, шинкар, музика, піп, дяк, погонич, плугати́р, чоботар, рибалка, чума́к, коза́к, отама́н*. То не виноград, – то жінці / Їа все дівочки-молодці [3, с. 82]. Деякі лексеми цієї групи функціонують у піснених текстах у формі демінутивів, пор.: *ковалик, кравчик, малярик, шевчик, козаченько*, проте виражають не семантику зменшеності, а позитивну емоційну оцінку: *Козачийка вік любила, / Правди ни казала* [2, с. 124]. Концепт *коза́к* у переважній більшості пісень має позитивний, піднесений контекст – це і славний воїн, і коханий чоловік, і відданий товариш, проте негативно конотуються стереотипи *коза́к-п'яниця, коза́к-бешкетник*: *У Києві на ринку / П'ють козаки горілку* [4, с. 19].

5. Стереотип *непугаючий чоловік*, який робить вчинки, що викликають загальний осуд, експлікований в лексемах з оцінно-негативним забарвленням: *баламут, п'яниця, ледачий, ледащо, гільтяй, пройдисвіт, дурень*: *Ти, п'янице, ти, ледащо, / Пропив воли не знать за що!* [4, с. 12] *Ніхто не винен – сама я, сама я, / Що полюбила гільтяя, гільтяя* [4, с. 22].

Отже, в досліджених текстах українських народних пісень автоетностереотип *чоловік* експлікований гендерно маркованими лексемами – так званою маскулінною лексикою, іменниками та прикметниками чоловічого роду. Образ чоловіка передано у більшості випадків вербальними знаками із позитивною конотацією. Лексеми з оцінно-негативним змістом актуалізують загальний осуд порушення вироблених традиційною культурою морально-етичних поглядів українців.

1. Семенів Н. М. Сучасні методи дослідження етностереотипів у структурі міжнетичної взаємодії / Н. М. Семенів // Проблеми сучасної психології. Випуск 27. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. – С. 486–500.

2. Калиновий квіт Полісся. Народні пісні, що побугують у Камінь-Каширському районі на Волині / упор. О. Кондратович. – Луцьк : Волинська книга, 2007. – 248 с.

3. Українка Леся. Зібрання творів у 12 тт. – Київ : Наук. думка, – 1977. – Т. 9.

4. Народні пісні в записях Марка Вовчка / укл. О. І. Дей. – Київ : Музична Україна, 1979. – 215 с.

5. Українські народні пісні в записях Платона Майбороди / упоряд. О. А. Правдук. – Київ: Музична Україна, 1986. – 144 с.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНА ВАРІАТИВНІСТЬ ПРЕДМЕТНИХ БІБЛІЙНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

Мальцева Ганна

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького, Мелітополь*

У фразеології висвітлюються ті сфери життя, які тісно пов'язані з емоційним станом людини: психофізичним станом, внутрішніми переживаннями, інтелектуальною та вольовою діяльністю [2]. Це говорить

про те, що «семантика фразеологічних одиниць є дуже складним і багатомірним явищем, де відбувається взаємодія мови й мислення, екстралінгвістичного й лінгвістичного чинників» [2, с. 57].

Мета даного дослідження полягає у проведенні зіставного аналізу біблійних фразеологічних одиниць (далі БФО) англійської та української мов, виявленні подібностей та розбіжностей у семантиці та структурі фразеологічних одиниць (далі ФО) даних мов.

Матеріал дослідження представлено суцільною вибіркою БФО, зафіксованих у фразеологічному словнику української мови [5] та в англо-українському фразеологічному словнику [1].

Типи ФО, виявлені у даному дослідженні, були розподілені по класах згідно з фразеосемантичною класифікацією В. О. Мендельсон, в якій фразеологізми розподіляються відповідно до суб'єктів, об'єктів та явищ дійсності, які вони означають [3]. В ході нашої роботи серед БФО були виявлені предметні, процесуальні, якісні, обставинні та комунікативні ФО. Розглянемо більш детально групу предметних БФО.

До групи предметних БФО належать фразеологізми, які означають предмети в широкому значенні. Ця група складається з трьох підгруп: 1) БФО, які означають істот; 2) БФО, які означають абстрактні поняття; 3) БФО, які означають неістот.

Серед БФО, які означають назви істот, були виявлені наступні підгрупи:

а) БФО, які означають людину, групу людей, чоловіка, жінку, дітей: англ.: *Adam's race* – укр.: *адамові діти*;

б) БФО, які описують зовнішність людини, її фізіологічні особливості: укр.: *Голяф* – ‘людина, яка вирізняється могутністю, фізичною силою’;

в) БФО, які характеризують людину з позитивної сторони: англ.: *good Samaritan* – укр.: *добрий самарянин*;

г) БФО, які підкреслюють негативні якості людини: англ.: *wolf in sheep's clothing* – укр.: *вовк в овечій шкурі*;

е) БФО, які позначають людину за її соціальними якостями: англ.: *Balaam's Ass* – укр.: *валаамова ослиця*.

Серед БФО, які означають істот, є дві групи фразеологізмів, що протиставляються одна одній: 1) БФО, які підкреслюють позитивні якості людини; 2) БФО, які підкреслюють негативні якості людини.

Група БФО, які підкреслюють негативні якості людини, є чисельнішою: 15 БФО англійської мови та 13 БФО української мови. Група БФО, які підкреслюють позитивні якості людини, складається з 6 БФО англійської мови та 2 БФО української мови. Відомим є факт, що у словниковому фонді більше фразеологічних одиниць з негативною оцінкою, ніж з позитивною або нейтральною; все, що має позитивне забарвлення, сприймається людиною як норма, а всі відхилення від неї є негативними проявленнями [4]. Результати нашого аналізу БФО, які підкреслюють позитивні та негативні якості людини, є підтвердженням цього факту.

БФО першої групи описують такі позитивні риси людини:

1. співчутливість: англ.: *good Samaritan* – укр.: *добрий самарянин*;
2. повага: англ.: *citizen of no mean city*; 3. дружелюбність: англ.: *David and Jonathan*; 4. піклування: англ.: *guardian angel*.

БФО другої групи описують такі негативні риси людини:

1. неухажність: англ.: *Job's comforter*; 2. розпусність: англ.: *man of Belial*;
3. кровожерливість: англ.: *man of blood*; 4. впертість: англ.: *stiff-necked*;
5. балакучість: англ.: *unruly member*; 6. марнотратність: укр.: *блудна вівця*;
укр.: *блудний син*; 7. лицемірство: англ.: *wolf in sheep's clothing* – укр.: *вовк в овечій шкурі*; 8. невірність: укр.: *друг, що тричі відрікся*; укр.: *їудине плем'я*.

У результаті структурно-семантичного аналізу БФО в англійській та українській мовах нами було розглянуто такі групи: предметні, процесуальні, якісні, обставинні та комунікативні БФО. Серед предметних БФО було виявлено ФО, які означають істот, абстрактні поняття та неістот. Група предметних БФО, що означають істот, у свою чергу складається ще з п'яти підгруп, серед яких є дві підгрупи, що протиставляються одна одній: БФО, які підкреслюють позитивні якості людини, та БФО, які підкреслюють негативні якості людини. Остання підгрупа виявилась чисельнішою за першу, і вона описує такі негативні риси людини, як неухажність, розпусність, кровожерливість, впертість та інші риси характеру людини.

1. Англо-український фразеологічний словник / Уклад.: Баранцев К. Т. – Київ : Знання, 2005. – 1055 с.

2. Купіна І. О. Фразеосемантична група як структурна одиниця фразеосемантичного поля / І. О. Купіна // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки. – 2016. – Вип. 10. – С. 57–63.

3. Мендельсон В. А. Фразеологические единицы библейского происхождения в английском и русском языках : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / В. А. Мендельсон. – Казань, 2002. – 38 с.

4. Ретунская М. С. Английская аксиологическая лексика : дис. ... д-ра филол. наук / М. С. Ретунская. – Нижний Новгород, 1998. – 440 с.

5. Фразеологічний словник української мови / Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. – Київ : Наук, думка, 1993. – 984 с.

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕНОТАТИВНОГО ПЛАНУ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Д. КІЗА «КВІТИ ДЛЯ ЕЛДЖЕРНОНА»

Меленко Ганна

НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», м. Київ

Однією з ключових проблем сучасного перекладознавства є визначення та типологія перекладацьких трансформацій. Під час перекладу з англійської мови на українську перекладачі часто вдаються до трансформацій різного типу, оскільки знайти прямий лексичний відповідник у більшості випадків практично неможливо. Згідно із тлумаченням О. О. Селіванової, трансформація – це перетворення, модифікація форми, або змісту і форми, з